

چالش‌ها و راهکارهای رونق تولید در سال ۱۳۹۸

۴. صنایع پایین‌دستی پتروشیمی

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۶۴۹۹
تیرماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۲	۱. نگاهی بر وضعیت صنایع بالادستی و میان‌دستی پتروشیمی
۴	۲. جایگاه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی در زنجیره ارزش
۵	۳. سهم صنایع پایین‌دستی پتروشیمی در تولید و اشتغال صنایع تولید محصولات شیمیایی، لاستیکی و پلاستیکی
۷	۴. وضعیت صادرات و واردات برخی از محصولات صنایع پایین‌دستی پتروشیمی
۸	۵. برخی از چالش‌های صنایع پایین‌دستی پتروشیمی
۱۹	جمع‌بندی و راهکارها
۲۱	منابع و مأخذ
۲۲	پیوست

چالش‌ها و راهکارهای رونق تولید در سال ۱۳۹۸ ۴. صنایع پایین‌دستی پتروشیمی

چکیده

هدف گزارش حاضر بررسی چالش‌های صنایع پایین‌دستی پتروشیمی و ارائه راهکارهایی برای حل آنها در سال رونق تولید است. شایان ذکر است راهکارهای ارائه شده عمدتاً متمرکز بر جلوگیری از تعمیق رکود و استفاده از ظرفیت‌های موجود است. با توجه به اینکه یکی از الزامات توسعه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی تأمین مواد اولیه مورد نیاز این صنایع است، ابتدا سهم تولیدات صنایع بالادستی پتروشیمی در تأمین نیاز بازار داخل بررسی شد. در سال ۱۳۹۷ از ۵۳/۳ میلیون تن محصول پتروشیمی تولید شده در صنایع بالادستی پتروشیمی نزدیک به ۳۸ میلیون تن آن قابل فروش بوده که حدود ۸/۵ میلیون تن آن به طور خالص در داخل به فروش رفت.

واقعیت این است که روند تولید محصولات صنایع بالادستی پتروشیمی کشور طی سال‌های اخیر هم‌راستا با نیاز صنایع پایین‌دستی پتروشیمی نبوده است. به طوری که در مورد برخی از محصولات انحصار در فروش وجود دارد و زمانی که واردات این محصولات با چالش مواجه شود، سبب بروز التهاب در بورس کالا، افزایش سقف رقابت و به تبع آن افزایش قیمت مواد اولیه تولیدکننده داخلی می‌شود. در مورد برخی از محصولات نیز که کمبود تولید در کشور وجود ندارد، گاهی به دلیل نوسان در عرضه و کنترل قیمت توسط تولیدکنندگان، سقف رقابت در بورس کالا افزایش می‌یابد. تفاوت نرخ ارز نیمایی و نرخ ارز غیررسمی نیز از دیگر دلایل ورود تقاضای سوداگری در بورس کالا و البته ضعف سامانه بهین‌یاب در غربالگری این تقاضاهاست. انتظارات تورمی، مجوز خرید محصولات خارج از بورس برای کالاهای استراتژیک، از دیگر دلایل ایجاد التهاب‌های مقطعی در بورس کالا است.

هدفمند نبودن سیاست‌های حمایتی به تناسب ارزش‌افزوده، مشکلات مربوط به واردات مواد افزودنی صنایع پایین‌دستی، مسائل مرتبط با تعیین ارزش پایه‌های صادراتی، تعدد دستورالعمل‌های صادر شده، نوسانات نرخ ارز و بی‌ثباتی قیمت مواد اولیه و افزایش هزینه‌های مبادله از دیگر مشکلات صنایع پایین‌دستی پتروشیمی است که در این گزارش به آنها اشاره شده است. در ادامه متناظر با هر یک از چالش‌ها راهکارهایی به تفکیک اجرایی و نظارتی و در بازه زمانی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت ارائه شده است.

مقدمه

توسعه صنایع بالادستی و میان دستی در کشور و تولید محصولات متنوع در این صنعت بستر مناسبی برای توسعه صنایع پایین دستی به عنوان مصرف کنندگان محصولات پتروشیمی فراهم کرده است. در حوزه صنایع پایین دستی شاخه‌های متعددی از صنایع از جمله صنعت پلاستیک، لاستیک، کامپوزیت، الیاف مصنوعی، رنگ و رزین، چسب، کود و سموم شیمیایی، محصولات دارویی، آرایشی و بهداشتی و شوینده‌ها فعالیت دارند. با توجه به ارزش آفرینی بیشتر و اشتغال‌زایی بالاتر صنایع پایین دستی پتروشیمی در تکمیل زنجیره ارزش، رصد مشکلات این صنایع در سال رونق تولید و تلاش برای رفع آنها ضروری است. به همین منظور جلسات کارشناسی با حضور انجمن‌های تخصصی حوزه‌های مختلف صنایع پایین دستی پتروشیمی، بورس کالا و دفتر توسعه صنایع پایین دستی پتروشیمی برگزار شد. طی این جلسات ضمن آسیب‌شناسی صنایع پایین دستی پتروشیمی، راهکارهایی برای حل آنها ارائه شد.

۱. نگاهی بر وضعیت صنایع بالادستی و میان دستی پتروشیمی

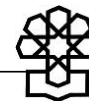
با توجه به گستردگی صنعت پتروشیمی کشور می‌توان آن را به سه حوزه صنایع بالادستی، صنایع میان دستی و صنایع پایین دستی (نهایی) تقسیم‌بندی کرد. هریک از صنایع مذکور را به شرح زیر می‌توان تعریف کرد:

۱. صنایع بالادستی: واحدهای بزرگ پتروشیمی که محصولات آنها از انجام واکنش‌های شیمیایی بر روی فرآورده‌های پالایشگاهی نفت و گاز به دست می‌آید. محصولات آنها اولین حلقه زنجیره ارزش صنعت پتروشیمی به شمار می‌روند.

۲. صنایع میان دستی: واحدهای پتروشیمی که با استفاده از مواد پایه و با انجام فرایندهای شیمیایی محصولاتی صنعتی و غیرقابل استفاده برای خانوار تولید می‌نمایند. این واحدها به دلایل اقتصادی اغلب در مجاورت واحدهای پایه مستقر می‌شوند.

۳. صنایع پایین دستی (صنایع نهایی): بخشی از صنایع کوچک و متوسط که با استفاده از مواد پایه و میانی، محصولاتی قابل استفاده برای خانوار تولید می‌کنند. این واحدها اغلب در نزدیکی بازارهای مصرف مستقر می‌شوند.

همان طور که از تعاریف مذکور مشخص است در زنجیره ارزش پتروشیمی محصول هر حلقه خوراک حلقه بعدی را فراهم می‌کند. از این رو با بررسی میزان تولید محصولات در صنایع بالادستی و میان دستی و بررسی ترکیب توزیع آن در داخل و خارج می‌توان به اثربخشی توسعه صنعت پتروشیمی در کشور پی برد. در همین راستا در جدول ۱ مقدار تولید، فروش داخلی و صادرات محصولات بالادستی و میان دستی صنعت پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۰ ارائه شده است.

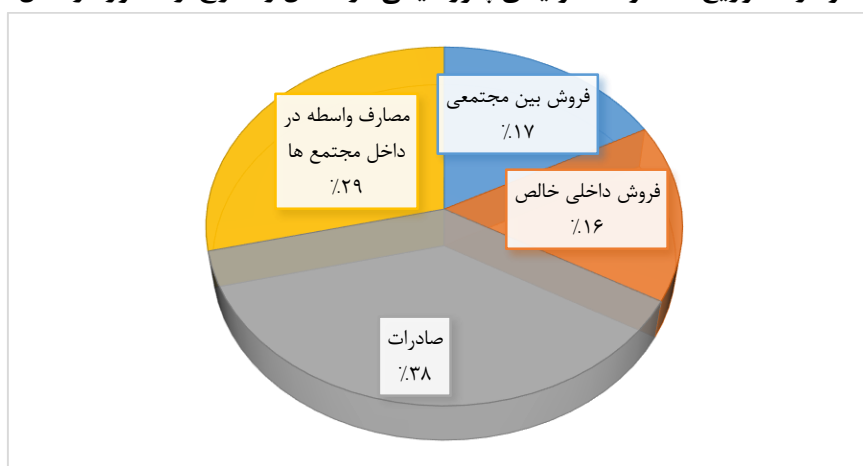
جدول ۱. وضعیت تولید و بازرگانی محصولات پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۹۷ - ۱۳۹۰

شاخص	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
عملکرد تولید (میلیون تُن)	۴۲/۷	۴۱/۰۶	۴۰/۶	۴۴/۵	۴۶/۴	۵۰/۶	۵۳/۶	۵۳/۳
مقدار فروش داخلی* (میلیون تن)	۱۱/۸۶	۱۳/۲۷	۱۴/۵	۱۶/۳	۱۴	۱۶/۲	۱۷/۴۷	۱۷/۷
ارزش فروش داخلی (میلیارد ریال)	۱۱۱۲۰۰	۱۷۴۷۰۰	۳۱۴۰۰۰	۳۳۳۵۰۰	۲۴۱۴۸۵	۲۹۷۸۲۶	۳۸۱۴۴۱/۴	۶۷۵۲۲۱/۹
مقدار صادرات (میلیون تُن)	۱۸/۲	۱۵/۸	۱۲/۸	۱۵/۹	۱۸/۸	۲۰/۸	۲۲/۵	۲۰/۳
ارزش صادرات (میلیارد دلار)	۱۴/۷	۱۲/۱	۹/۹	۱۰/۳	۹/۶	۹/۸	۱۲/۱	۱۱/۴

مأخذ: گزارش‌های عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی.

همان‌طور که از آمار جدول ۱ مشخص است مقدار فروش داخلی محصولات پتروشیمی در داخل کشور از سال ۱۳۹۰ تا پایان سال ۱۳۹۷ به طور متوسط سالیانه ۶/۳ درصد رشد داشته و از ۱۱/۸۶ میلیون تُن در سال ۱۳۹۰ به ۱۷/۷ میلیون تُن در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته است. همچنین میزان صادرات نیز با متوسط رشد سالیانه ۲/۷ درصد از ۱۸/۲ میلیون تُن در سال ۱۳۹۰ به ۲۰/۳ میلیون تُن در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته است. در نمودار ۱ سهم محصولات پتروشیمی تولید شده در کشور به تفکیک توزیع آنها در داخل و خارج از کشور در سال ۱۳۹۷ ارائه شده است.

نمودار ۱. توزیع محصولات تولیدی پتروشیمی در داخل و خارج از کشور در سال ۱۳۹۷

مأخذ: محاسبات تحقیق برگرفته از آمار شرکت ملی صنایع پتروشیمی.

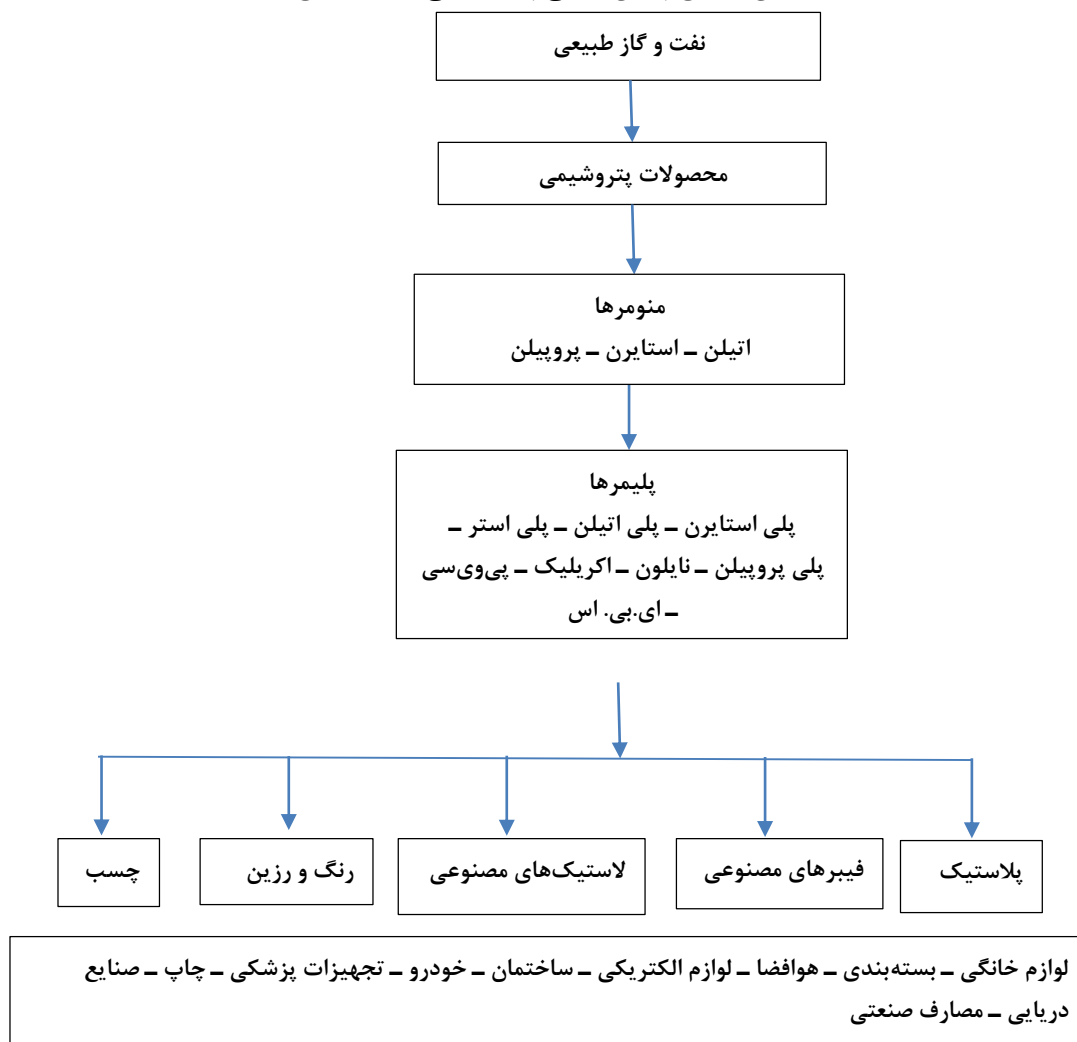
همان‌طور که از آمار جدول ۱ مشخص است در سال ۱۳۹۷ حدود ۵۳/۳ میلیون تُن محصول پتروشیمی در کشور تولید شده است. بر اساس آمار نمودار ۱ از این مقدار محصول تولیدی حدود ۳۸ درصد صادر، حدود ۱۷ درصد در داخل بین مجتمعات پتروشیمی به فروش رسیده، حدود ۲۹ درصد

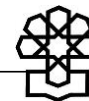
در داخل مجتمع‌ها به عنوان محصول واسطه مصرف شده و فقط حدود ۱۶ درصد آن معادل ۸/۵ میلیون تُن از کل ۱۷/۷ میلیون تُن فروش داخلی به طور خالص در داخل به فروش رسیده که عمدتاً از طریق بورس معاملات آن صورت می‌گیرد. به عبارتی سهم صنایع پایین‌دستی (نهایی) از کل ۳۸ میلیون تُن محصول قابل فروش پتروشیمی در کشور، حدود ۸/۵ میلیون تُن بوده است.

۲. جایگاه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی در زنجیره ارزش

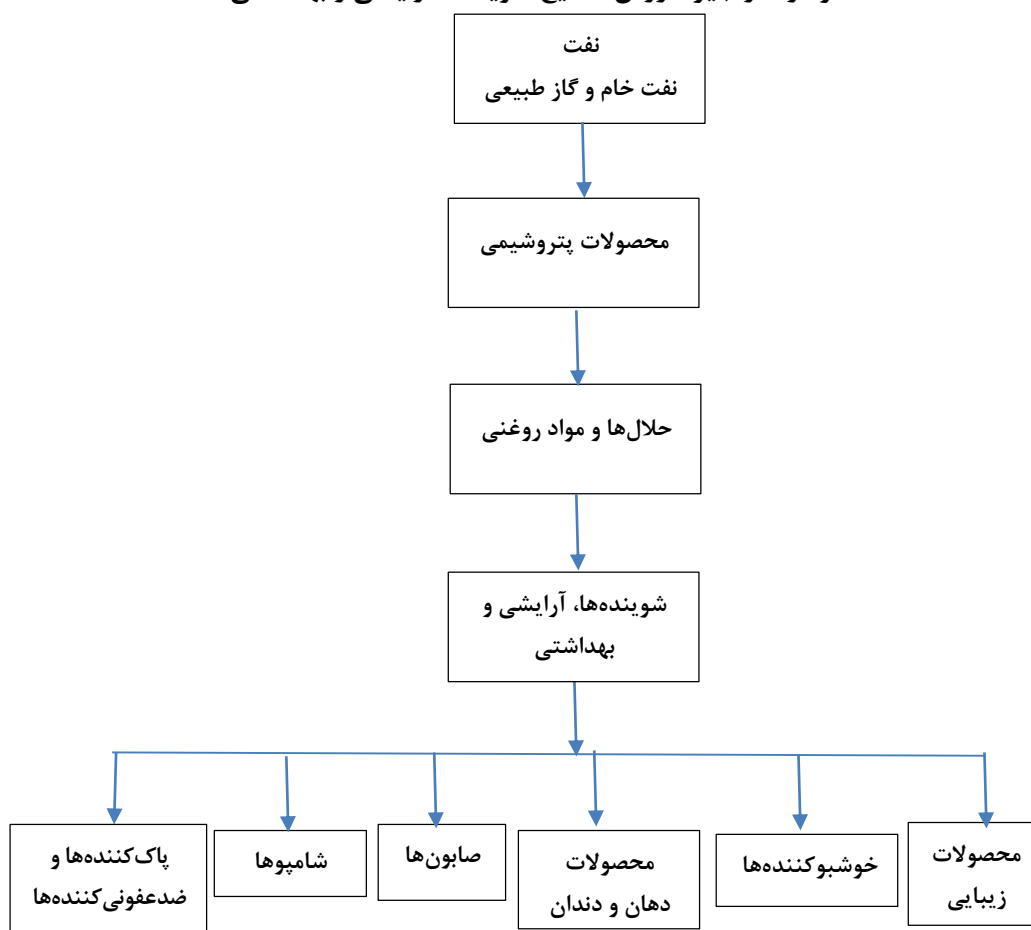
همان‌طور که اشاره شد زنجیره ارزش صنعت پتروشیمی از صنایع بالادست که از منابع هیدروکربوری به عنوان خوراک استفاده می‌کنند آغاز و در نهایت به صنایع پایین‌دستی پتروشیمی که از محصولات حلقه‌های قبلی به عنوان خوراک استفاده می‌کنند خاتمه می‌یابد. در نمودارهای ۲ و ۳ زنجیره ارزش این صنایع ارائه شده است.

نمودار ۲. زنجیره ارزش صنایع پایین‌دستی پتروشیمی (بجز صنایع شوینده)

نمودار ۳. زنجیره ارزش صنایع شوینده، آرایشی و بهداشتی

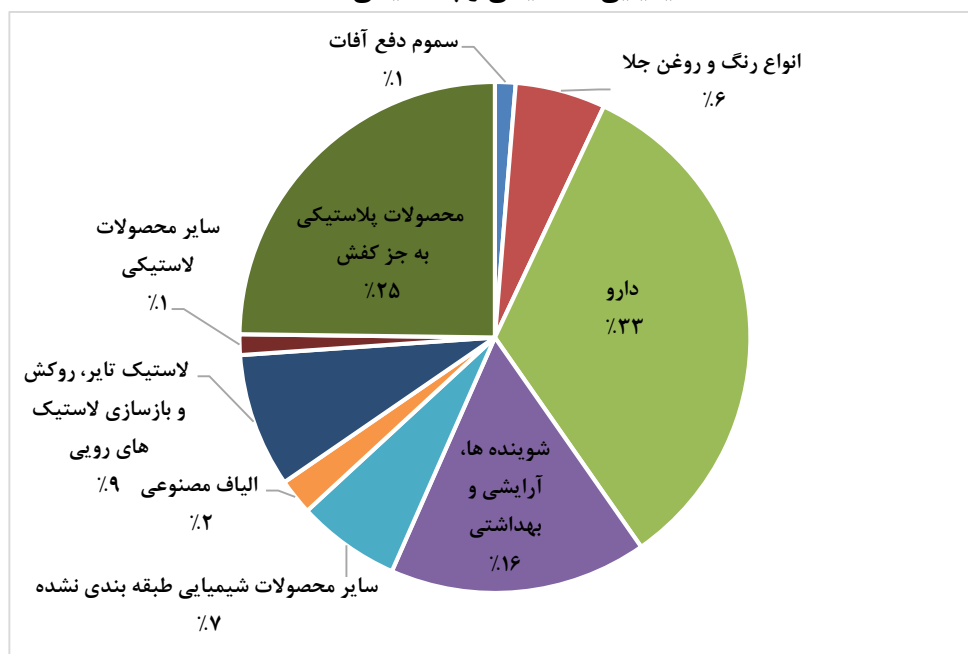
مآخذ: برنامه راهبردی ملی توسعه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، شرکت مشاوران مدیریت توسعه عمید، ۱۳۹۳.

۳. سهم صنایع پایین‌دستی پتروشیمی در تولید و اشتغال صنایع تولید محصولات شیمیایی، لاستیکی و پلاستیکی

سهم مجموع صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی و تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی از تولید و اشتغال بخش صنعت به ترتیب حدود ۲۲ و ۱۶ درصد است.

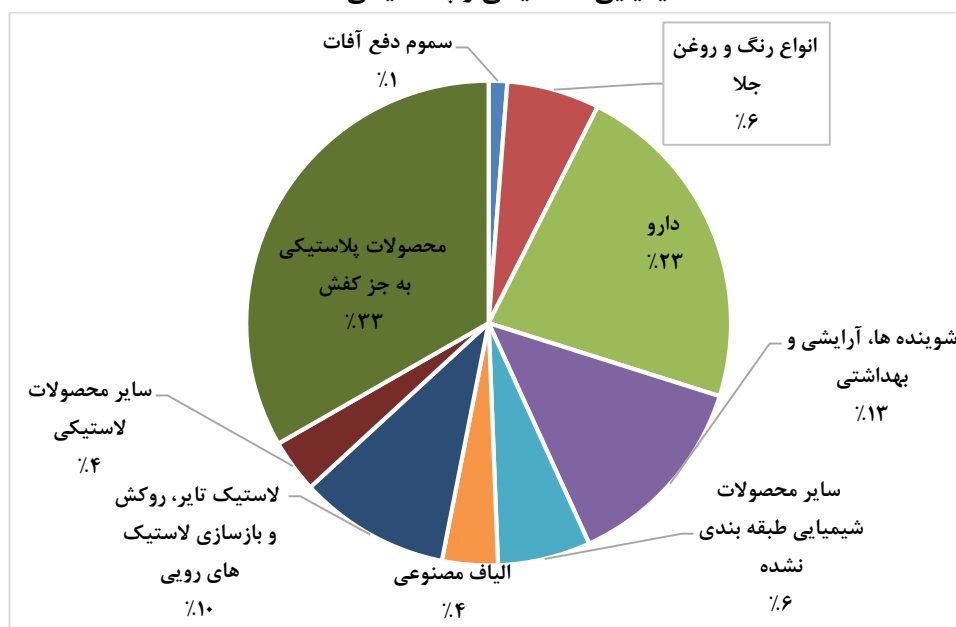
در نمودارهای ۴ و ۵ سهم صنایع پایین‌دستی پتروشیمی در تولید و اشتغال نسبت به مجموع صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی و تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی ارائه شده است.

نمودار ۴. سهم صنایع پایین دستی پتروشیمی در تولید نسبت به کل صنایع تولید محصولات شیمیایی، لاستیکی و پلاستیکی

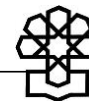

مأخذ: کارگاه‌های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر: ۱۳۹۴، مرکز آمار ایران، ۱۳۹۷

نمودار ۵. سهم صنایع پایین دستی پتروشیمی در اشتغال نسبت به کل صنایع تولید محصولات شیمیایی، لاستیکی و پلاستیکی

مأخذ: همان.

۴. وضعیت صادرات و واردات برخی از محصولات صنایع پایین‌دستی پتروشیمی

در جدول ۲ میزان وزنی و ارزشی صادرات و واردات محصولات پلاستیکی، محصولات شوینده و لوازم آرایشی و بهداشتی در سال ۱۳۹۷ ارائه شده است.

جدول ۲. میزان وزنی و ارزشی صادرات و واردات مصنوعات پلیمری، شوینده‌ها و

لوازم آرایشی و بهداشتی در سال ۱۳۹۷

سال	نام محصول	صادرات		واردات	
		وزن (هزار تُن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزار تُن)	ارزش (میلیون دلار)
۱۳۹۷	مصنوعات پلیمری (کد ۳۹)	۶۰۸/۴	۱۴۶۹/۸	۱۴۰/۵	۴۶۶/۸
	شوینده‌ها و لوازم آرایشی (کدهای ۳۳ و ۳۴)	۳۶۵/۴	۲۴۵/۵	۷۱	۳۹۶/۳
				ارزش هر تُن محصول (دلار به تُن)	ارزش هر تُن محصول (دلار به تُن)

مأخذ: محاسبات بر اساس آمار دریافتی از اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، ۱۳۹۸.

همان طور که آمار جدول ۲ نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۷ حدود ۶۰۸ هزار تُن مصنوعات پلیمری به ارزش ۱۴۶۹ میلیون دلار صادر شده است و در مقابل ۱۴۰/۵ هزار تُن محصول به ارزش ۴۶۶/۸ میلیون دلار وارد شده است. بر اساس آمار موجود هر تُن مصنوعات پلیمری صادراتی حدود ۲۴۱۶/۴ دلار و هر تُن مصنوعات پلیمری وارداتی ۳۳۲۳/۵ دلار ارزشگذاری می‌شود. در صنعت شوینده و لوازم آرایشی و بهداشتی کشور طی سال ۱۳۹۷ حدود ۳۶۵/۴ هزار تُن به ارزش تُنی ۶۷۱/۷ دلار صادر و ۷۱ هزار تُن به ارزش تُنی ۵۵۸۲ دلار وارد شده است. شایان ذکر است عمده محصولات صادر شده در این صنعت محصولات نهایی و عمده کالاهای وارداتی محصولات واسطه که در فرایند تولید مصرف می‌شود از جمله انواع اسانس‌های مورد استفاده در صنایع شوینده، آرایشی و بهداشتی، پاک‌کننده‌های صنعتی و موم‌های مصنوعی بوده است.

۵. برخی از چالش‌های صنایع پایین‌دستی پتروشیمی

به طور کلی تأمین قابل اتکای مواد اولیه مورد نیاز به لحاظ کمی و کیفی، دسترسی به بازار، تأمین سرمایه و تکنولوژی و فضای کسب‌وکار مناسب از جمله الزامات توسعه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی است. بررسی وضعیت صنایع پایین‌دستی کشور حاکی از آن است که این صنایع در راستای رونق تولید با مشکلاتی مواجه هستند که در ادامه به برخی از آنها اشاره شده است:^۱

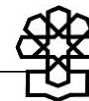
۵-۱. کمبود مواد اولیه

۵-۱-۱. تغییر روند تولید محصولات صنایع بالادستی کشور به سمت تولید محصولات

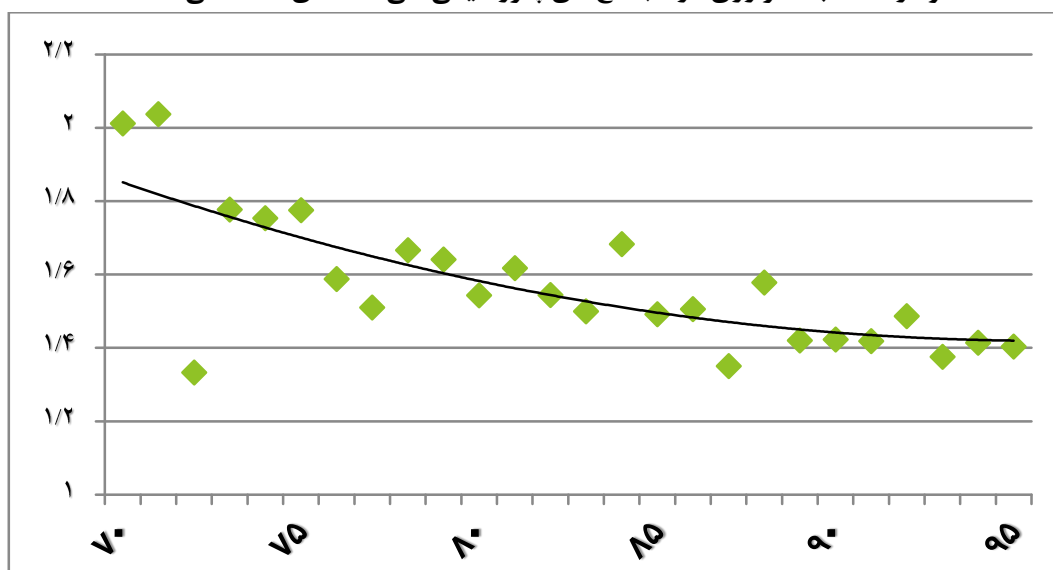
غیرمنطبق با نیاز بازار داخلی

مطابق ماده (۳) قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت، تعیین خط‌مشی مؤثر به منظور جایگزینی صادرات فرآورده‌های نفتی و گاز و محصولات نهایی پتروشیمی به جای صدور نفت خام و گاز طبیعی مبتنی بر شاخص‌های اقتصادی، مزیت‌های رقابتی و تکمیل زنجیره ارزش به عهده وزارت نفت گذاشته شده است. به عبارتی وزارت نفت متولی تولید و تأمین خوراک مورد نیاز صنایع پایین‌دستی پتروشیمی و تعیین خط‌مشی‌های مؤثر برای تکمیل زنجیره ارزش در این صنعت است. این در حالی است که بررسی طرح‌های به بهره‌برداری رسیده و در دست اجرای صنعت پتروشیمی حاکی از آن است که دولت برنامه‌های خود را بیشتر معطوف ساخت پتروشیمی‌ها بر مبنای خوراک گاز کرده است. عمده محصولات بر پایه گاز از جمله اوره، آمونیاک و متانول با هدف صادراتی تولید می‌شوند و در زنجیره ارزش محصولات مورد نیاز صنایع پایین‌دستی کشور، قرار نمی‌گیرند. برنامه‌های رونق تولید وزارت نفت در ارتباط با صنایع بالادستی پتروشیمی در پیوست ۱ ارائه شده که مؤید موضوع مذکور است. در نمودار ۶ روند نسبت فراوری در مجتمع‌های پتروشیمی طی دهه‌های ۷۰ الی ۹۰ ارائه شده است.

۱. شایان ذکر است در این گزارش فقط به مشکلات برون‌بنگاهی صنایع پایین‌دستی پتروشیمی پرداخته شده است.

نمودار ۶. نسبت فراوری در مجتمع‌های پتروشیمی طی دهه‌های ۱۳۷۰ الی ۱۳۹۰

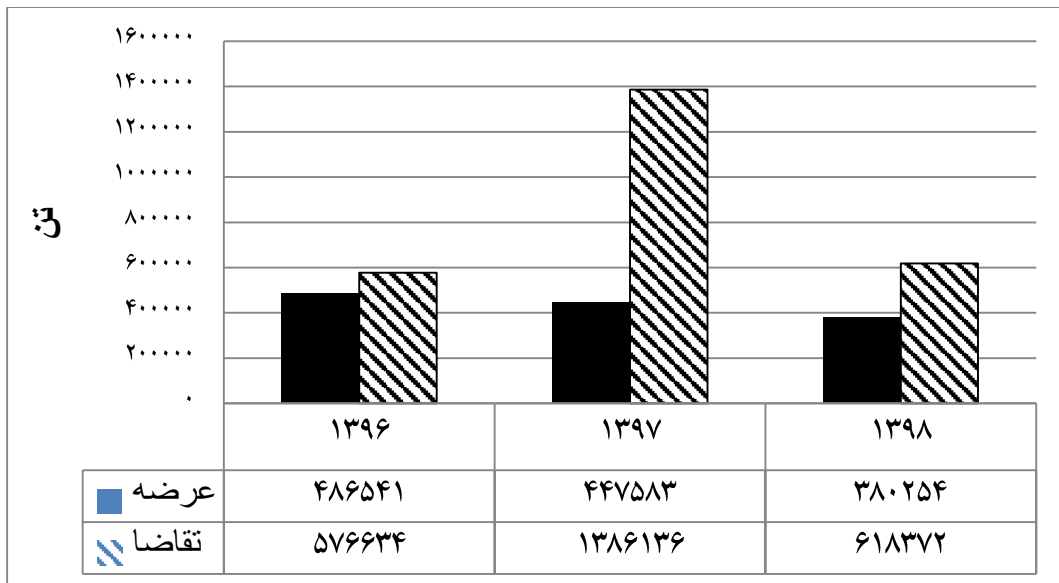
مأخذ: رضا محتشمی پور، آنچه باید سیاستگذاران ارشد کشور در توسعه زنجیره ارزش صنعت پتروشیمی کشور به آن بپردازند، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۹۶.

نمودار ۶ نشان می‌دهد که توسعه صنایع پتروشیمی کشور بر مبنای خوراک گاز و اجرای طرح‌های توسعه‌ای عمدتاً مبتنی بر متانول و اوره و آمونیاک میزان نسبت فراوری در صنعت بالادستی در صنعت پتروشیمی کشور را کاهش داده است. این در حالی است که توسعه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی وابسته به عمق دادن به مراحل تولید و ایجاد محصولات میانی و گریدهای خاص و محصولات با ارزش افزوده بیشتر از جمله پلیمرهای مهندسی است. توسعه پتروپالایشگاه‌ها، گسترش عمودی صنایع پایین‌دستی به سمت صنایع میانی پتروشیمی و تولید محصولات با ارزش افزوده بیشتر، اعمال تخفیف پلکانی بیشتر برای خوراک‌های مایع می‌تواند از جمله راهکارهای تولید محصولات پتروشیمی متناسب با نیاز داخل صنایع پایین‌دستی پتروشیمی کشور باشد.

۲-۱-۵. مسائل مربوط به تأمین مواد اولیه در بورس کالا

از آنجایی که عمده مواد اولیه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی در بورس کالا توزیع می‌شود در ادامه وضعیت عرضه و تقاضای محصولات پلیمری و شیمیایی در بورس کالا بررسی شده است. در نمودارهای ۷ و ۸ وضعیت عرضه و تقاضای محصولات پلیمری و شیمیایی در بورس کالا طی ۳۸ روز از ۱۵ فروردین ماه تا ۲۲ اردیبهشت ماه سال‌های ۱۳۹۸-۱۳۹۶ مقایسه شده است.

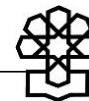
نمودار ۷. عرضه و تقاضای محصولات پلیمری در بورس کالا در ۳۸ روز طی
سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۸

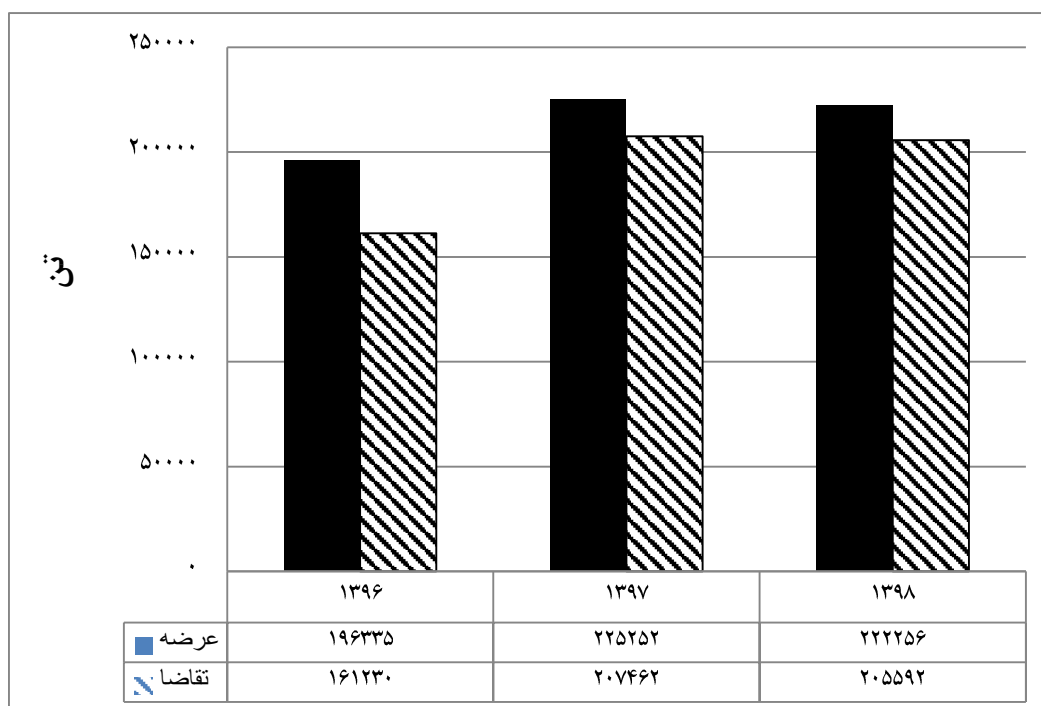
مأخذ: محاسبات بر اساس اطلاعات بورس کالا.

توضیح: مدت زمان ۳۸ روز، بازه زمانی ۱۵ فروردین‌ماه تا ۲۲ اردیبهشت‌ماه را دربر می‌گیرد.

همان‌طور که از نمودار عرضه و تقاضای محصولات پلیمری مشخص است در ۳۸ روز (از ۱۵ فروردین‌ماه الی ۲۲ اردیبهشت‌ماه) سال ۱۳۹۸، عرضه محصولات پتروشیمی در بورس کالا نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۶ حدود ۲۲ درصد و نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۷ حدود ۱۵ درصد کاهش داشته است. تقاضای محصولات پلیمری در اوایل سال ۱۳۹۷ دچار التهاب بود که مطابق نمودار ۷ بر اساس سیاست‌های اتخاذ شده این مشکل تا حد زیادی برطرف شده است.

نمودار ۸. عرضه و تقاضای محصولات شیمیایی در بورس کالا در ۳۸ روز طی
سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۸

مأخذ: همان.

مطابق نمودار ۸، عرضه محصولات شیمیایی در بازه زمانی مورد بررسی در سال ۱۳۹۸، نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۷ تغییر چندانی نداشته و نسبت به مدت مشابه در سال ۱۳۹۶ حدود ۱۳ درصد رشد داشته است. تقاضا نیز در بازه زمانی مورد نظر در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ اندکی کاهش و نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۶ حدود ۲۷ درصد رشد داشته است. به طور کلی عرضه و تقاضای محصولات شیمیایی در سال ۱۳۹۷ به دلیل ویژگی‌های این محصولات دچار التهاب نشد. بنا به اظهارات تولیدکنندگان صنایع پایین‌دستی، کارشناسان بورس کالا و دفتر توسعه صنایع پایین‌دستی تعدادی از محصولات پتروشیمی از جمله انواع گریدهای پلی پروپیلن، دو اتیل هگزانول، پلی اتیلن ترفتالات، اسید استیک از جمله محصولاتی هستند که عمدتاً به دلیل اینکه نیاز صنایع داخلی بیشتر از تولید داخلی این محصولات است، بنا به دلایل مختلفی سقف رقابت این محصولات بالاست و جزء محصولات پُرتنش محسوب می‌شوند. در ادامه برخی از دلایل افزایش سقف رقابت در بورس کالا و در نتیجه افزایش قیمت مواد اولیه تولیدکنندگان صنایع پایین‌دستی پتروشیمی بررسی شده است:

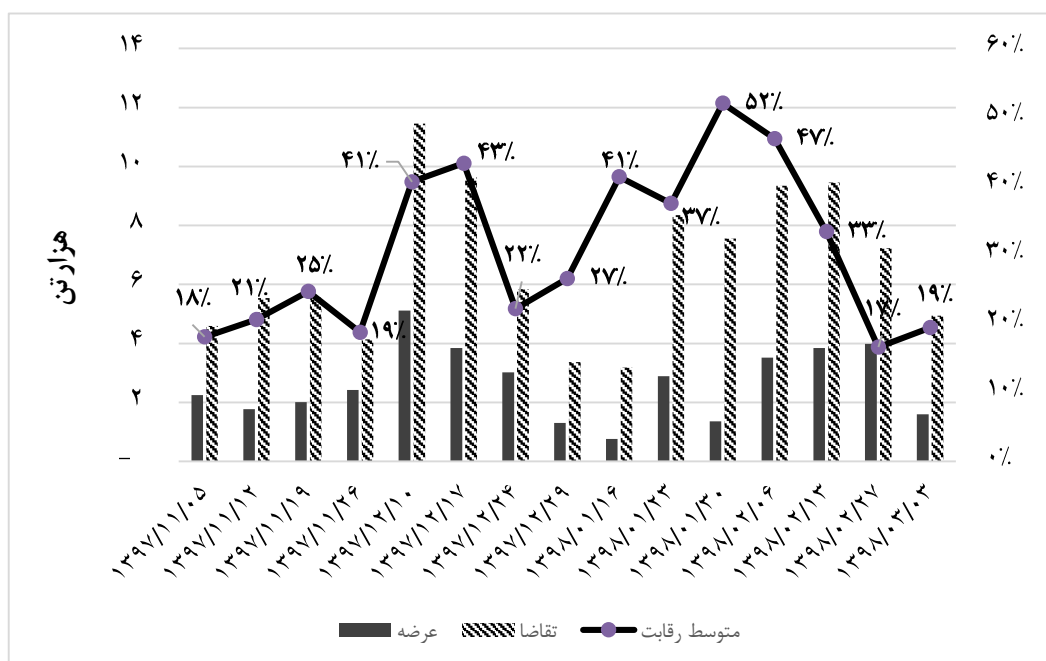
– عدم رعایت کف عرضه توسط تولیدکنندگان

بر اساس دستورالعمل تنظیم بازار محصولات پتروشیمی کف عرضه بر اساس عوامل زیر تعیین می‌شود:

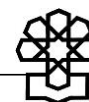
۱. میزان تولید و عرضه هر گرید محصول پتروشیمی در مقاطع سه‌ماهه سال گذشته،
۲. میزان نوسانات تقاضای فصلی و مناسبت‌های تقویمی در سال گذشته،
۳. در نظر گرفتن حداقل ۱۲۰ درصد میزان تقاضای واقعی سال گذشته هر گرید محصول پتروشیمی،
۴. تقاضای جدید شرکت‌های پایین‌دستی،
۵. ظرفیت عملیاتی و واقعی تولیدکننده،
۶. مقدار خوراک دریافتی تولیدکنندگان،
۷. مقدار تحویل به صنایع پایین‌دستی توسط تولیدکنندگانی که بیش از ۵۰ درصد سهام آن را در اختیار دارند.

اما از آنجایی که کف عرضه تعیین شده به تفکیک گریدهای مختلف محصول اعلام نمی‌شود سبب شده که با وجود رعایت کف عرضه توسط تولیدکننده به دلیل کمبود گرید پُر تقاضای تولیدی توسط آن تولیدکننده در بورس کالا، سقف رقابت افزایش یابد. به عبارتی ایجاد نوسان در عرضه و کنترل قیمت توسط تولیدکنندگان صنایع بالادستی از جمله مشکلات تولیدکنندگان صنایع پایین‌دستی پتروشیمی است. در نمودار ۹ وضعیت معاملات پلی پروپیلن شیمیایی از بهمن‌ماه ۱۳۹۷ تا هفته منتهی به ۳ خرداد سال ۱۳۹۸ ارائه شده است.

نمودار ۹. وضعیت عرضه، تقاضا و میزان رقابت پلی پروپیلن شیمیایی از بهمن‌ماه ۱۳۹۷ تا هفته منتهی به ۳ خرداد سال ۱۳۹۸ در بورس کالا

مأخذ: همان.

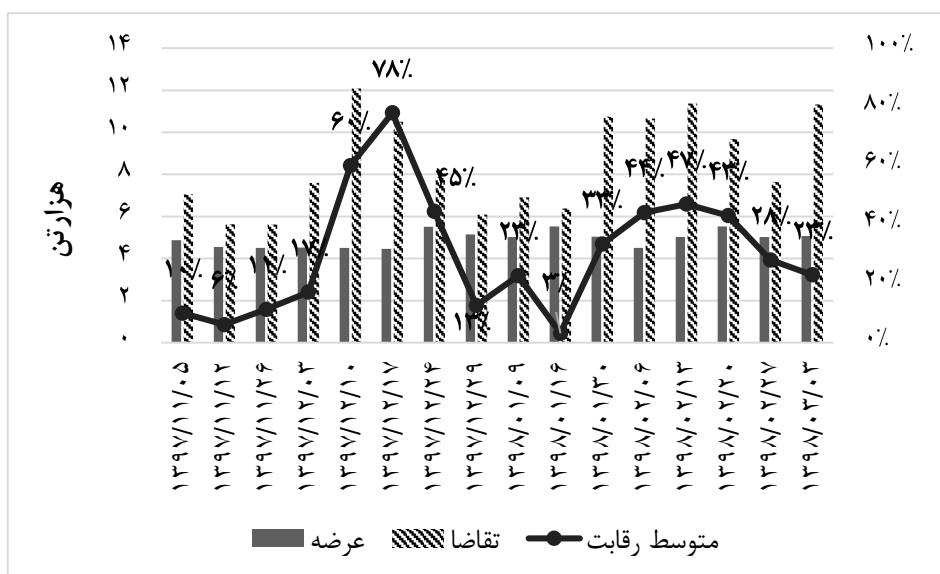
همان طور که از نمودار ۹ مشخص است عرضه‌های محصول پلی پروپیلن شیمیایی توسط تولیدکنندگان نوسان زیادی داشته و کف عرضه برای این محصول رعایت نشده است. همان طور که مشخص است عدم رعایت کف عرضه از جمله دلایل افزایش سقف رقابت برای این محصول بوده است.

– افزایش تفاوت نرخ ارز نیمایی و نرخ ارز بازار غیررسمی و افزایش تقاضای سوداگری

قیمت پایه محصولات پتروشیمی بر اساس ۹۵ درصد قیمت‌های فوب یا محموله‌های صادراتی هر کدام که پایین‌تر است ضریب نرخ ارز نیمایی محاسبه می‌شود. به همین دلیل هرگاه تفاوت نرخ ارز نیمایی و نرخ ارز بازار غیررسمی افزایش یابد، تقاضای سوداگری در بورس کالا افزایش یافته و به تبع آن سقف رقابت افزایش می‌یابد. در چنین فضایی علاوه بر افزایش قیمت، مقدار مواد اولیه‌ای که به دست تولیدکننده واقعی می‌رسد کاهش می‌یابد. برای مثال وضعیت معاملات پلی اتیلن ترفتالات بطری از بهمن‌ماه ۱۳۹۷ تا هفته منتهی به ۳ خرداد سال ۱۳۹۸ ارائه شده است.

نمودار ۱۰. وضعیت معاملات پلی اتیلن ترفتالات بطری از بهمن‌ماه ۱۳۹۷ تا هفته

منتهی به ۳ خرداد سال ۱۳۹۸

مأخذ: همان.

همان طور که از نمودار ۱۰ مشخص است کف عرضه در مورد این محصول توسط تولیدکننده رعایت شده است. اما در فواصلی که تفاوت نرخ ارز نیمایی نسبت به نرخ ارز بازار غیررسمی افزایش داشته است، تقاضا در بورس کالا رشد چشمگیری داشته و موجب افزایش سقف رقابت شده است.

در همین ارتباط ضرورت تداوم اصلاح رویه‌ها برای پردازش تقاضاها در سایت بهین‌یاب کاملاً مشهود است. شایان ذکر است یکی از مشکلات برنامه‌ریزان تأمین بازار داخل، قابل برآورد نبودن تقاضای اعلام شده در سایت بهین‌یاب است.

– انتظارات تورمی

بررسی اغلب معاملات در بورس کالا در هفته‌های آخر منتهی به سال ۱۳۹۷ نشان از افزایش تقاضا نسبت به هفته‌های قبل از آن دارد. به نظر می‌رسد نااطمینانی تولیدکنندگان از شرایط اقتصادی و انتظارات تورمی محرک افزایش تقاضا در این بازه زمانی بوده است.

– کاهش واردات

مشکلات ناشی از تبادلات پولی و بانکی، افزایش هزینه‌های مبادله و مشکلات مرتبط با تأمین ارز، ثبت سفارش و ترخیص کالا سبب شده واردات محصولات پتروشیمی مورد نیاز صنایع پایین‌دستی کاهش یابد. از سویی برخی از تولیدکنندگانی که قبلاً مواد اولیه مورد نیاز خود را وارد می‌کردند، در حال حاضر بنا به دلایل مذکور به تأمین مواد اولیه از بازار داخل روی آورده‌اند. این موضوع نیز کمبود مواد اولیه را در داخل تشدید کرده است. در جدول ۳ میزان واردات برخی از محصولات پُرتقاضای پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۵ ارائه شده است.

جدول ۳. میزان واردات برخی از محصولات پُرتقاضای پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۵

عنوان	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷
اسید استیک	۳۲۷۸۶	۳۲۸۲۹	۵۸۱۶
دو اتیل هگزانول	۲۵۹۸۰۸۸	۲۵۵۶۶۳۴	۲۲۷۷۲۰۳
انواع گریدهای پلی پروپیلن	۵۲۷۵۷۷۹	۷۲۶۲۹۸۶	۶۷۷۴۵۹۴
انواع گریدهای پلی اتیلن ترفتالات	۱۲۱۷۲۲۷۸۴	۹۴۴۲۹۷۸۹	۶۸۲۵۵۸۲۴

مأخذ: محاسبات بر اساس آمار گمرک و اتاق بازرگانی، صنعت و معدن تهران.

همان طور که از آمار جدول ۳ مشخص است واردات اکثر محصولات پُرتقاضای پتروشیمی مورد نیاز صنایع پایین‌دستی در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۵ کاهش یافته است و با توجه به تداوم مشکلات واردات در سال ۱۳۹۸ به نظر می‌رسد این روند نزولی ادامه داشته باشد. شایان ذکر است برخی از این محصولات فقط توسط یک تولیدکننده در کشور تولید می‌شود.

– مجوز خرید محصولات خارج از بورس برای کالاهای استراتژیک

مطابق بند «و» ماده (۲) دستورالعمل تنظیم بازار محصولات پتروشیمی، تأمین خوراک شرکت‌های دفاعی (وابسته به وزارت دفاع)، امنیتی، نیروگاه‌ها، پالایشگاه‌ها و شرکت‌های بهره‌برداری مخازن نفت و گاز به عنوان کالای استراتژیک شناخته شده است و خرید آنها خارج از بورس صورت می‌گیرد.

با توجه به محدودیت تولید در برخی از محصولات پتروشیمی چنانچه دستگاه‌های مرتبط با کالای استراتژیک از ابتدا نیازشان را بر اساس برنامه زمان‌بندی شده اعلام کنند، امکان برنامه‌ریزی برای تأمین بازار داخل و جلوگیری از اختلال در بازار برای برنامه‌ریزان ذی‌ربط فراهم می‌شود.

از سویی طبق تبصره بند «و» ماده (۲) تأمین نیاز کالاهای استراتژیک صرفاً به منظور بهره‌برداری در همان سازمان است و محصولات خریداری شده قابل عرضه در بازار نیست. از این‌رو فرایند نظارت بر عملکرد این دستگاه‌ها در ارتباط با مصرف این مواد در داخل سازمان نیز باید در دستور کار قرار گیرد.

۳-۱-۵. ضرورت تسهیل واردات مواد افزودنی صنایع پایین‌دستی

مواد افزودنی مواد شیمیایی هستند که به انواع محصولات و فرایندهای صنعتی طی مراحل تولید محصول اضافه می‌شوند و سبب بهبود فرایند یا کیفیت محصول می‌شوند و دارای سه وظیفه اصلی پُرکنندگی، پایدارکنندگی و بهبوددهندگی هستند. بنا به اظهارات موجود هر چند سهم این محصولات در فرایند تولید کم است، اما در صورت عدم تأمین آن، در فرایند تولید اختلال ایجاد کرده و سبب توقف تولید می‌شود. بنا به اظهارات کارشناسان به دلیل حجم کم و تعدد این محصولات ثبت سفارش این محصولات در وزارت صمت با مشکل مواجه می‌شود. به نظر می‌رسد تجمیع مواد افزودنی مورد نیاز صنایع پایین‌دست و ثبت سفارش آن توسط یک شرکت بازرگانی می‌تواند در حل این مشکل راهگشا باشد.

۳-۲-۵. هدفمند نبودن سیاست‌های حمایتی کشور به تناسب ارزش افزوده

توسعه صنعتی کشور طی سه دهه اخیر عمدتاً مبتنی بر توسعه صنایع منبع‌محور از جمله صنایع پتروشیمی، پالایشگاهی و فلزات اساسی بوده و صنایع ساخت‌محور در قالب استراتژی جایگزینی واردات فعالند و نقش اساسی در توسعه صادرات صنعتی کشور ندارند.^۱ نتیجه این امر سبب شده که ظرفیت‌های زیاد و واحدهای کوچک که قابلیت‌های محدود در بازاریابی و فروش رقابتی دارند، از جمله چالش‌های فعالان این حوزه از صنعت باشد. برای مثال در صنعت پلاستیک کشور حدود ۱۵۰۰۰ پروانه بهره که فقط حدود نیمی از این ظرفیت در حال فعالیت است.^۲

۱. محمدرضا رضوی، مقدمه‌ای بر استراتژی توسعه صنعت پلاستیک: چالش‌ها و الزامات، اولین همایش ملی چشم‌انداز اقتصاد صنعت پلاستیک، ۱۳۹۸.

۲. چالش‌های پیش روی صنعت پلاستیک جهت تحقق شعار سال ۱۳۹۸ با عنوان سال رونق تولید، انجمن ملی صنایع پلاستیک و پلیمر ایران، ۱۳۹۸.

- شکل‌گیری و توسعه خوشه‌های صنعتی، حمایت از ارتقای بهره‌وری و بهبود کیفیت محصولات در سطح بنگاه،

- بهره‌مندی از دیپلماسی اقتصادی و تجاری مؤثر و استفاده مناسب از ابزار تعرفه‌های ترجیحی به نفع محصولات صنعتی کشور به ویژه با کشورهای همسایه،

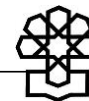
- اصلاح قوانین مالیاتی و تجاری کشور به نحوی که صادرات به فروش داخلی مزیت نداشته باشد، می‌تواند از جمله راهکارهای رفع این مشکل باشد.

از دیگر راهکارهای قابل بررسی با هدف رونق تولید در صنایع پایین‌دستی پتروشیمی کشور و جلوگیری از وضع تعرفه‌های بالا بر کالاهای نهایی صادراتی کشور، صادرات محصولات نیمه‌ساخته به کشورهای همسایه و اتمام مراحل ساخت در کشورهای مقصد از جمله عراق و سوریه است.^۱ این اقدام امکان استفاده از برندهای عربی و ظرفیت بازارهای عربی را نیز برای تولیدکنندگان کشور فراهم می‌کند.

۳-۵. مشکلات اجرایی مالیات بر ارزش‌افزوده

مشکلات اجرایی قانون مالیات بر ارزش‌افزوده برای تولیدکنندگان از جمله عدم پرداخت مالیات بر ارزش‌افزوده توسط خریداران، تفاوت میان تولیدکنندگان و اصناف در پرداخت مالیات بر ارزش‌افزوده، مشکلات مرتبط با خرید و فروش‌های نسیه به طوری که بر اساس قانون مالیات بر ارزش‌افزوده در معاملات نسیه نیز همانند معاملات نقد، مؤدی (فروشنده کالا و خدمت) موظف است هم‌زمان با ارائه صورتحساب و یا تحویل کالا (ارائه خدمت) مالیات بر ارزش‌افزوده را از خریدار اخذ و به سازمان امور مالیاتی پرداخت نماید (پس از کسر مالیات خرید نهاده‌های خود) خواه آنکه ثمن معامله را کامل و یا بخشی از آن را دریافت کرده باشد. اخلال قیمتی در بازارهای رسمی ناشی از رفت و برگشت کالا بین مناطق آزاد تجاری و سرزمین اصلی، در سال‌های گذشته اظهار معاملات صوری و غیرواقعی میان مناطق آزاد با یکدیگر، فرار مالیاتی گسترده‌ای را به ویژه در خصوص محصولات پتروشیمی رقم زده است. شرکت‌های پتروشیمی مستقر در مناطق آزاد و ویژه تجاری - صنعتی با اظهار معامله غیرواقعی با سایر مناطق، محصولات فروخته شده را در سرزمین اصلی فروخته و توزیع کردند و از این طریق خریدار اصلی که مستقر در سرزمین اصلی (قلمرو گمرکی) می‌باشد از پرداخت مالیات بر ارزش‌افزوده فرار کرده است که این امر به اختلال در بورس کالای کشور منجر گردید. شایان ذکر است اغلب مشکلات ذکر شده در لایحه مالیات بر ارزش‌افزوده برطرف شده است.

۱. اظهارات ارائه شده در نشست تخصصی با کارشناسان سازمان برنامه و بودجه.

۴-۵. مشکلات گمرکی در ارتباط با تعیین ارزش پایه‌های صادراتی

رویه شکل گرفته در سال‌های گذشته در تعیین ارزش گمرکی محصولات صادراتی با هدف دریافت جایزه‌های صادراتی، بیش‌ازپیش ارزی ارزش این محصولات بوده است. این در حالی است که به دلیل تعهد ارزی صادرکنندگان متناسب با ارزش محموله‌های صادراتی به دلیل شرایط خاص کشور، ویرایش ارزش محصولات متناسب با ارزش تجاری آنها ضروری است. شایان ذکر است اقدامات لازم در این خصوص با همکاری انجمن‌ها و دستگاه‌های مرتبط با گمرک در حال انجام است. لکن با توجه به تنوع محصولات نهایی و متفاوت بودن ارزش آنها نسبت به ارزش پایه، تسریع در این اقدام تا تکمیل فرایند مذکور ضروری است.

۵-۵. نوسانات نرخ ارز و تعدد دستورالعمل‌های بانک مرکزی

نوسانات نرخ ارز باعث بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه، بالا رفتن هزینه‌های تولید، افزایش قیمت تمام شده محصولات و همچنین کاهش رقابت‌پذیری تولیدکنندگان داخلی در برابر رقبای منطقه‌ای و خارجی شده است. تعدد بخشنامه‌های مدون در ارتباط با پیمان‌سپاری ارزی، مشکلاتی را برای فعالان اقتصادی ایجاد کرده است که بعضاً منجر به استفاده از رویه‌های ناصحیح شده است.

در بند «۱» مصوبه شماره ۸۷۳۹/۵۵۳۰۰ مورخ ۱۳۹۷/۲/۲ هیئت دولت و به پیشنهاد بانک مرکزی، صادرکنندگان کالا مکلف شدند که ظرف ۶ ماه از تاریخ صدور پروانه صادراتی گمرکی، ۹۵ درصد ارز حاصل از صادرات خود را به یکی از روش‌های زیر یا ترکیبی از آنها استفاده نمایند. ۵ درصد باقی‌مانده به منظور تأمین هزینه‌هایی از قبیل بازاریابی، تبلیغات، دفاتر خارج از کشور در اختیار صادرکننده خواهد بود:

الف) واردات در مقابل صادرات

ب) پرداخت بدهی ارزی خود

پ) فروش ارز به بانک‌ها و صرافی‌های مجاز

ت) سپرده‌گذاری ارزی نزد بانک‌ها

در بند «۷» این مصوبه آمده است که صادرکنندگانی که مقصد نهایی کالای آنها کشورهای عراق و افغانستان می‌باشد و مبادلات کالایی در بازارچه‌های مرزی تا اطلاع ثانوی الزامی به اجرای جزء «پ» بند «۱» ندارند.

لکن طبق مصوبه شماره ۹۷/۲۵۰۸۱۵ مورخ ۱۳۹۷/۷/۱۹ بند «۷» مصوبه فوق‌الذکر کان لم یکن شد و صادرات ریالی به عراق و افغانستان ممنوع شد. این موضوع یکی از دلایل استفاده ناصحیح و بی‌رویه از کارت‌های بازرگانی شد.

در دستورالعمل دیگری در آبان‌ماه سال ۱۳۹۷ بانک مرکزی مجدداً نحوه بازگشت ارز حاصل از صادرات را به چرخه اقتصاد کشور مشخص کرد. در این مصوبه شرایط مختلفی برای بازگشت ارز حاصل از صادرات صادرکنندگانی که مجموع صادرات سالیانه آنها تا یک میلیون یورو، بیش از یک میلیون یورو و تا سه میلیون یورو، بیش از سه میلیون یورو تا ده میلیون یورو و بیش از ده میلیون یورو است، مشخص شده است.

لکن ابلاغ این دستورالعمل در آبان‌ماه سال ۱۳۹۷ و عطف به ماسبق کردن آن در بند «۴» این دستورالعمل مبنی بر اینکه کلیه صادرات انجام گرفته از تاریخ ۱۳۹۷/۱/۲۲ مشمول این مصوبه خواهند بود، مشکلات مالی و بانکی برای تولیدکنندگان ایجاد کرده (بلوکه شدن حساب‌های ریالی و ارزی). ضمن اینکه طبق نظر کارشناسان اختلاف زیاد نرخ ارز بازار آزاد و بازار دستوری نیما می‌تواند واحدهای تولیدی را به خرد و کوچک شدن به منظور استفاده از مزایای این دستورالعمل و استفاده ناصحیح از کارتهای بازرگانی ترغیب کند.

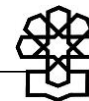
در تاریخ ۱۳۹۸/۲/۳۰ بانک مرکزی مصوبه فوق‌الذکر را ملغی و بسته سیاستی نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۱۳۹۸ را منتشر کرد. بر اساس سیاست جدید اعلامی نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۱۳۹۸ به شرح جدول ۴ است.

جدول ۴. نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۱۳۹۸

گروه صادراتی	سامانه نیما	اسکناس	واردات در مقابل صادرات
مجموعه پتروشیمی‌ها	حداقل ۶۰ درصد	حداکثر ۱۰ درصد	مابقی برای خود
سایر صادرکنندگان	حداقل ۵۰ درصد	حداکثر ۲۰ درصد	مابقی

مأخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

بر اساس سیاست جدید بانک مرکزی ۸۰ درصد ارزش آمار صادراتی صادرکنندگان به دلیل نحوه محاسبه ارزش پایه صادراتی در عملکرد ۱۳۹۸ و سال گذشته صادرکنندگان محاسبه می‌شود. همچنین صادرات ریالی به کشورهای عراق و افغانستان قبل از تاریخ ۱۳۹۷/۵/۱۶ پس از ارائه اطلاعات پروانه‌های صادراتی به بانک مرکزی در صورت پذیرش آن بانک در عملکرد صادراتی سال گذشته لحاظ می‌شود. آثار بسته جدید سیاستی بانک مرکزی بعد از گذشت بازه زمانی مناسب قابل ارزیابی خواهد بود.

جمع‌بندی و راهکارها

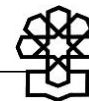
بر اساس یافته‌های این گزارش چالش‌های صنایع پایین‌دستی پتروشیمی در ارتباط با رونق تولید و راهکارهای متناسب با هریک از چالش‌ها در جدول ذیل جمع‌بندی و پیشنهاد شده است.

جدول ۵. جمع‌بندی چالش‌های صنایع پایین‌دستی پتروشیمی در ارتباط با

رونق تولید و ارائه راهکارها

چالش	راهکار	نوع اقدام	دستگاه اجرایی اقدام‌کننده	کمیسیون مرتبط در مجلس شورای اسلامی
۱. تأمین مواد اولیه				
کمبود مواد اولیه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی	- افزایش کف عرضه برای محصولات پُرتنش (پلی پروپیلن گریدهای نساجی، شیمیایی و فیلم، دو اتیل هگزانول، پلی اتیلن ترفتالات و اسید استیک)	اجرائی - کوتاه‌مدت	وزارت نفت	کمیسیون صنایع و معادن
	- مدیریت عرضه منظم گریدهای پُرتقاضا توسط شرکت‌های پتروشیمی	اجرائی - کوتاه‌مدت	وزارت نفت	کمیسیون صنایع و معادن
	- اصلاح رویه‌ها در سایت بهین‌یاب از طریق تحلیل صورت‌های مالی، مصرف برق، لیست بیمه، مالیات بر ارزش‌افزوده حداقل برای محصولات پُرتنش	اجرائی - کوتاه‌مدت	وزارت صمت	کمیسیون صنایع و معادن
	- همکاری وزارت صمت در ثبت سفارش مواد افزودنی مورد نیاز صنایع پایین‌دستی پتروشیمی	اجرائی - کوتاه‌مدت	وزارت صمت	کمیسیون صنایع و معادن
	- مشخص شدن نیاز دستگاه‌های استراتژیک که مشمول خرید خارج از بورس هستند و نظارت بر فرایند مصرف آنها	اجرائی - کوتاه‌مدت	وزارت دفاع وزارت بهداشت وزارت نفت	کمیسیون صنایع و معادن
	- اصلاح ابعاد مختلف رژیم تجاری و مالیاتی جهت کاهش تدریجی مشوق‌های صادراتی و معافیت‌های مالیاتی برای صادرات مواد پایه شیمیایی	نظارتی - میان‌مدت	وزارت صمت، وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت نفت	کمیسیون صنایع و معادن، کمیسیون اقتصادی، کمیسیون انرژی
	- بازنگری برنامه توسعه طرح‌های پتروشیمی وزارت نفت متناسب با نیاز صنایع داخلی (توسعه پتروپالایشگاه‌ها و تخفیف بیشتر برای خوراک‌های مایع)	نظارتی - بلندمدت	وزارت نفت	کمیسیون صنایع و معادن

چالش	راهکار	نوع اقدام	دستگاه اجرایی اقدام کننده	کمیسیون مرتبط در مجلس شورای اسلامی
	- ضرورت ایجاد نهاد رگولاتوری در صنعت پتروشیمی کشور	اجرایی - میان مدت	وزارت نفت	کمیسیون صنایع و معادن - کمیسیون انرژی
۲. امور گمرکی				
مخدوش بودن ارزش پایه محصولات صادراتی	- اصلاح کامل ارزش‌های پایه محصولات مطابق با ارزش تجاری محصولات در گمرک	اجرایی - کوتاه مدت	گمرک	کمیسیون صنایع و معادن
۳. فضای کسب و کار				
هدفمند نبودن سیاست‌های حمایتی	- نفوذ در بازارهای همسایه و استفاده از ابزارهای مناسب مانند تعرفه‌های ترجیحی به نفع محصولات صنعتی کشور - صادرات محصولات نیمه‌ساخته به کشورهای همسایه و تکمیل مرحله ساخت در کشور مقصد	اجرایی - کوتاه مدت	وزارت صمت - وزارت امور خارجه	کمیسیون اقتصادی و کمیسیون صنایع و معادن
ایجاد ظرفیت بیش از نیاز داخلی	- توسعه خوشه‌های صنعتی - سازماندهی مجوزهای صنعتی	اجرایی - کوتاه مدت اجرایی - کوتاه مدت	وزارت صمت	کمیسیون صنایع و معادن
۴. نظام مالیاتی				
کاهش سرمایه در گردش مؤدیان در اثر تسویه مالیات خرید و فروش‌های نسیه و غیرنقدی	تسریع در تصویب لایحه مالیات بر ارزش افزوده	تقنینی - کوتاه مدت	مجلس شورای اسلامی و سازمان امور مالیاتی	کمیسیون اقتصادی
اخلال قیمتی در بازارهای رسمی ناشی از رفت و برگشت کالا بین مناطق آزاد تجاری و سرزمین اصلی	تسریع در تصویب لایحه مالیات بر ارزش افزوده	تقنینی - کوتاه مدت	مجلس شورای اسلامی و سازمان امور مالیاتی	کمیسیون اقتصادی
۵. نرخ ارز				
- چالش‌های نوسانات نرخ ارز از جمله بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه، بالا رفتن هزینه‌های تولید، افزایش قیمت تمام شده محصولات و همچنین کاهش رقابت‌پذیری تولیدکنندگان داخلی در برابر رقبای منطقه‌ای و خارجی	کاهش شکاف بین نرخ ارز غیررسمی و ارز نیمایی (کوتاه مدت)	اجرایی - نظارتی	بانک مرکزی - وزارت امور اقتصادی و دارایی	کمیسیون اقتصادی

منابع و مأخذ

۱. گزارش‌های عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، سال‌های مختلف.
۲. برنامه راهبردی ملی توسعه صنایع پایین‌دستی پتروشیمی، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، شرکت مشاوران مدیریت توسعه عمید، ۱۳۹۳.
۳. مرکز آمار ایران، کارگاه‌های صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر: ۱۳۹۴، ۱۳۹۷.
۴. محتشمی‌پور، رضا، آنچه باید سیاستگذاران ارشد کشور در توسعه زنجیره ارزش صنعت پتروشیمی کشور به آن پردازند، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۹۶.
۵. رضوی، محمدرضا، مقدمه‌ای بر استراتژی توسعه صنعت پلاستیک: چالش‌ها و الزامات، اولین همایش ملی چشم‌انداز اقتصاد صنعت پلاستیک، ۱۳۹۸.
۶. چالش‌های پیش روی صنعت پلاستیک جهت تحقق شعار سال ۱۳۹۸ با عنوان سال رونق تولید، انجمن ملی صنایع پلاستیک و پلیمر ایران، ۱۳۹۸.

پیوست

پیوست ۱) اتمام طرح‌های نیمه تمام پتروشیمی

پیگیری و تمرکز بر اجرای ۱۸ طرح نیمه تمام دارای اولویت صنعت پتروشیمی در سراسر کشور که با راه اندازی آن‌ها تا پایان سال ۱۳۹۹، میزان تولید محصول نهایی صنعت پتروشیمی کشور و درآمد حاصل از فروش محصولات پتروشیمی کشور نسبت به سال ۱۳۹۲، حدود ۲ برابر افزایش خواهد یافت. کل سرمایه گذاری این طرح‌ها حدود ۸ میلیارد دلار می باشد که برای تکمیل آن‌ها به حدود ۳ میلیارد دلار سرمایه گذاری نیاز است.

تولید محصول نهایی مجتمع های پتروشیمی کشور (میلیون تن)	درآمد حاصل از فروش محصولات (بر پایه قیمت ثابت سال ۱۳۹۰) (میلیارد دلار)	
۲۷/۳	۱۸/۶	سال ۱۳۹۲
۳۱	۲۵/۳	سال ۱۳۹۶
۵۰	۳۶/۲	سال ۱۴۰۰

از میان طرح‌های اولویت دار، ۳ طرح متانول کاوه (با ظرفیت ۲/۳ میلیون تن)، فاز پتروشیمی بوشهر (با ظرفیت ۴/۱ میلیون تن) و فاز ۲ پتروشیمی ایلام (با ظرفیت ۰/۸ میلیون تن) با مجموع ظرفیت بیش از ۷ میلیون تن، در سال ۱۳۹۸ به بهره برداری می رسند و سایر طرح‌ها در سال ۱۳۹۹ راه اندازی خواهند شد.

فهرست طرح های نیمه تمام دارای اولویت صنعت پتروشیمی که تا پایان سال
۱۳۹۹ به بهره برداری می رسند

Group	تاریخ بهره برداری	درصد پیشرفت	نام طرح	توضیحات
1	1398-Q1	99%	متنول	متنول کابین
	1398-Q3	99%	بازیابی گاز / متنول	پتروشیمی پارس - بازیابی گاز
	1398-Q4	95%	الکین	پتروشیمی پارس - الکین
2	1399-Q1	86%	بلی ایلان سنگین	پتروشیمی میندوآب
	1399-Q1	89%	متنول	کیمیای پارس - عبور میانه
	1399-Q1	94%	اوره / آمونیاک	گود شیمیایی اوره اردکان
	1399-Q1	94%	اوره / آمونیاک	پتروشیمی مسجد سلیمان
	1399-Q1	90%	تامین خوراک / No Flaring	پالایش گاز بیدبلند - خلیج فارس
	1399-Q2	74%	اتیلریدمتانیک (MAH)	پتروشیمی ابن سینا - فلزا
	1399-Q3	51%	متنول	آرنا تهریزی
	1399-Q3	81%	متنول	پتروشیمی سلان
	1399-Q3	82%	SBS IABS	بایومر یادچیم
	1399-Q4	80%	تامین خوراک	پتروپالایش کنگان
	1399-Q4	73%	تامین خوراک	پالایش پارسیان سپهر
	1399-Q4	77%	بازیابی پروپیلن (PP)	دی آریا بایومر
	1399-Q4	72%	اوره / آمونیاک	پتروشیمی هنگام
	1399-Q4	-%	تامین خوراک / No Flaring	بازیابی گازهای مشعل هلدینگ خلیج فارس
	1399-Q4	-%	تامین خوراک / No Flaring	بازیابی گازهای مشعل پتروشیمی مارون

از میان طرح های اولویت دار فوق، ۵ طرح مربوط به تامین خوراک واحدهای پایین دستی است که عبارتند از: پالایش گاز بیدبلند ۲، پتروپالایش کنگان، پالایش پارسیان سپهر، بازیابی گازهای مشعل هلدینگ خلیج فارس و بازیابی گازهای مشعل پتروشیمی مارون.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۴۹۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: چالش‌ها و راهکارهای رونق تولید در سال ۱۳۹۸. ۴. صنایع پایین‌دستی پتروشیمی

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه صنعت)

مدیر مطالعه: فاطمه میرجلیلی

تهیه و تدوین: فاطمه میرجلیلی

همکاران: سعید شجاعی، امید عطایی

ناظران علمی: حسین افشین، علی اصغر اژدری

متقاضی: _____

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. صنایع پایین‌دستی پتروشیمی

۲. رونق تولید

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۴/۴

